

Čtetometr

Čtu.
Čteš?
Čteme!

ANATOMIE ČTENÍ

Čtení je poměrně nová schopnost, vyvinula se před 5500 lety. Díky plasticitě mozku je možné při čtení vytvářet nová spojení mezi strukturami, které jsou základem sluchu, zraku, poznávání a jazyka. Mozek dokáže překračovat sám sebe a čtení při tom výrazně pomáhá.

BIBLIODIVERZITA

Moderní termín, popisující snahu o vymezení proti monokulturám, do kterých se svět zužuje v souvislosti s tím, že obor ovládá několik málo (a stále méně) dominantních reprezentantů (kvůli skupování nakladatelství velkými nakladatelskými domy, mizení malých knihkupectví na úkor řetězců atd.).

ČTENÁŘ

Alespoň jednu knihu za rok přečte 73 % obyvatel ČR (2023). V roce 2007 to bylo 83 % a od roku 2013 čtenářů stále mírně ubývá. Na stejnou otázku odpovědělo kladně 81 % Švýcarů, 71 % Němců, 55 % Poláků a 49 % obyvatel USA.

DOMÁCÍ KNIHOVNA

Češi mají v domácí knihovně v průměru 253 knih. Tip pro milovníky knihoven z ivysílání České televize: cyklus Máte knihovnu? A mohla bych ji vidět?

EVROPSKÉ SROVNÁNÍ

Podle počtu obyvatel jsou nám v Evropě blízko Řecko a Švédsko. Počet vydaných titulů v těchto zemích je o 8 % (Řecko), resp. o 54 % (Švédsko) nižší než v ČR.

FÉROVÉ OCENĚNÍ

Na vzniku knih se podílí mnoho profesí (redaktoři, překladatelé, grafici, sazeči atd.) a jejich odměna je obvykle stanovena podle rozsahu díla. Autoři jsou nejčastěji odměňováni podílem na tržbě z prodaných knih. Cenové tarify neexistují, vše určuje dohoda s nakladatelem.

GRAMOTNOST

Dlouhodobé výzkumy gramotnosti českých žáků (PISA, zprávy České školní inspekce) potvrzují, že zhruba pětina z nich je pod základní úroveň čtenářské gramotnosti.

HLUBOKÉ ČTENÍ

Čtení bez rozptylování, pomalé, pohlcující nebo také přemýšlivé, úmyslné čtení. Právě takové čtení významně rozvíjí mentální schopnosti, je bohaté na smyslové detaily, u dětí pomáhá budovat emoční schopnosti.

CHLAPCI

Ve výzkumu 67 % chlapců z 9. tříd uvedlo, že čtení nemají v oblíbě, a dalších 14 %, že jim čtení moc nejde. Genderový rozdíl se projevuje i u dospělých čtenářů a v rámci celé EU: alespoň jednu knihu za rok přečte 60 % evropských čtenářek, ale jen 44 % čtenářů.

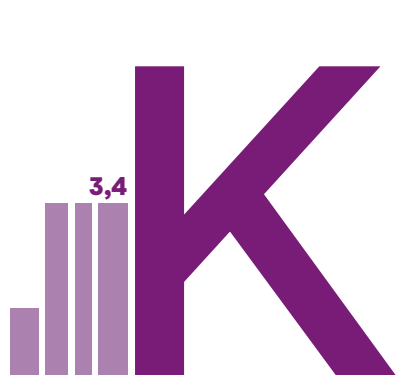
IMPULS KE ČTENÍ

Nejčastějším impulsem k výběru knihy je téma (34 %), následuje autor (31 %) a doporučení blízkých (31 %). Asi 20 % čtenářů dostane knihu jako dárek. Online recenze sleduje 12 %, kvalifikované recenze a ocenění 10 %, grafiku a obálku 9 %, aktuální popularitu knihy 7 % čtenářů.

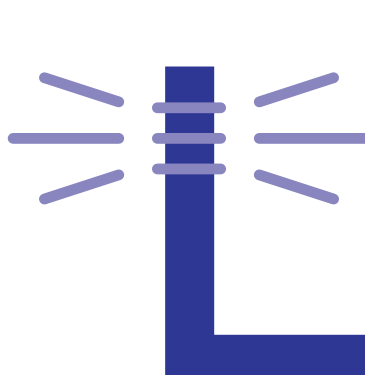
JAZYKOVÉ SCHOPNOSTI

Předčítání dětem rozvíjí jazykové schopnosti: zvyšuje se slovní zásoba, věty obsahují víc přídavných jmen, příslovci, přesnější a rozvinutější formulace než v běžné konverzaci.

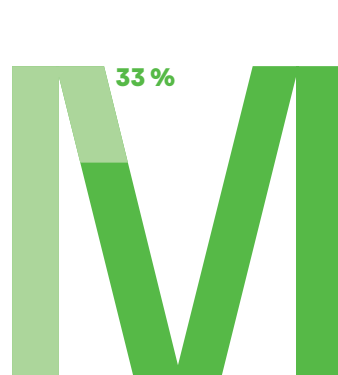
KOUPĚ KNIHY

Alespoň jednu knihu si během roku koupí 62 % Čechů, na jednoho zákazníka vychází v průměru 3,4 knihy s celkovou průměrnou útratou 1003 Kč.

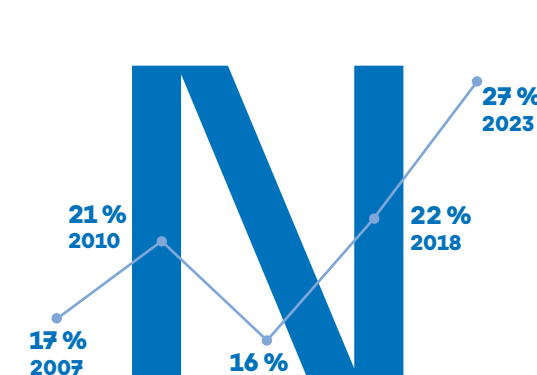
LITERÁRNÍ INFLUENCEŘI

Začínali před více než deseti lety aranžovanými fotografiemi na instagramu, blogy, facebookovými skupinami, dnes se o nich píše bakalářské práce. Nově se v digitálním komentování knižního světa prosadily podcasty.

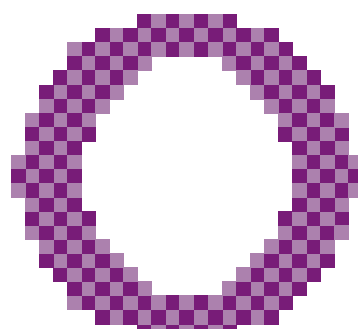
MEDIÁLNÍ AKTIVITY

Denně se čtení knih věnuje v ČR 33 % obyvatel (údaj z roku 2023, v roce 2018 to bylo 31 %). Největší změny jsou ve sledování sociálních sítí (nárůst z 37 % na 48 %) a sledování videí (z 25 % na 50 %).

NEČTENÁŘI

Mírně jich přibývá, nejnovější údaj (z roku 2023) říká, že nečtenářů je 27 %. V podobném výzkumu na Slovensku uvedlo, že knihy vůbec nečte, 36 % lidí.

ONLINE ČTENÍ

Online čtení může být efektivní, ale často je téžavé, nesoustředěné a povrchní. Pro dětské čtenáře je důležitá opravdová kniha. Fyzické zpomalení při otáčení stránek vytváří prostor a čas a právě takové čtení prohlubuje zážitek i trpělivost.

POLIČKA

Při plánování knihovny je optimální výška poličky 24 cm, jak vyplývá z vyhodnocení výšky knih původní beletrie vydané v letech 2000–2024 (98 % knih je vysokých do 24 cm).

KVALITNÍ SDÍLENÍ

Nejrychlejší internet nezaručí nej kvalitnější sdílení – sdílejme literaturu, knižní zápal a čtenářství živě! Na festivalech, v knihovnách, při besedách, ve čtenářských klubech, na literárních toulkách, s přáteli, rodinou, dětmi.

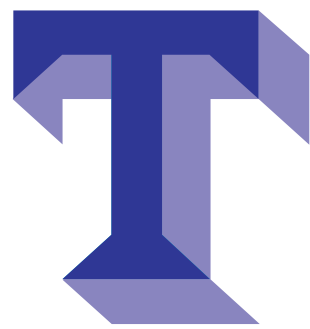
ROZSAH KNIH

Česká beletrie tloustne. Mezi lety 2000 a 2024 se počet stran původní prózy zvýšil ze 187 na 283 – to je nárůst o polovinu. Příčina? Jiný typ sazby (volnější, větší písmo) a prosazení historických vyprávěcích románů.

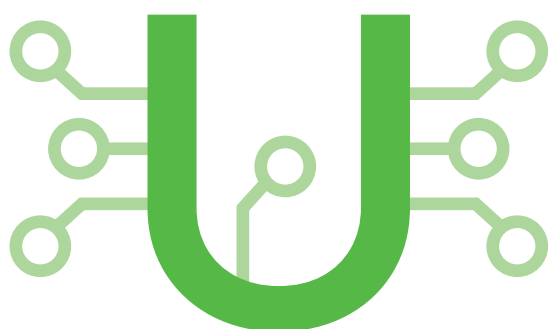
SAMONAKLADATEL

Autoři jsou stále častěji i vydavateli knih (vydání vlastním nákladem). Digitální tisk umožnil výrobu v malých sériích a v ČR vzniklo mnoho společností, které zprostředkovávají vydávání knih. Ročně jich vychází několik set.

TABOOK

Ve dnech 5.–7. září 2025 proběhne v Táboře 12. ročník knižního festivalu. V roce 2024 se jej účastnilo 56 nakladatelů z ČR, devět ze zahraničí a během pátku a soboty se odehrálo 151 čtení, besed, výstav a dalších událostí.

UMĚLÁ INTELIGENCE

Nakladatelé v ČR už využili umělou inteligenci k vytvoření obálek a ilustrací do knih, případně jako spoluautorů textu. Národní knihovna tento údaj zatím mezi katalogizačními údaji neuvádí.

VZDĚLÁNÍ

Schopnost číst usnadňuje vzdělávání (včetně zvýšení budoucích výdělků) a vzdělá ní lidé jsou otevřenější čtení: mezi vysokoškoláky je pouze 12 % nečtenářů, zatímco mezi lidmi bez maturity 37 %.

WHAT?

Knihy v angličtině se staly součástí knižního provozu i v České republice. Oblíbené jsou především mezi dospívajícími a mladými. (V roce 2023 byly ze zahraničí dovezeny knihy za přibližně 900 milionů korun.)

X KORUN

Každoroční přehledy nakladatelských sdružení vypočítávají průměrnou cenu knihy. Ta u nás vzrostla na 333 Kč za rok 2023 (275 Kč v roce 2019). Zvyšuje se také rozdíl mezi cenou v prodejnách a přes internet – z 5 % v roce 2019 na 18 % v roce 2023.

YOUNG ADULT

S podporou filmového průmyslu a sociálních sítí se do obecného povědomí prosadil termín označující knihy pro mládež (12–18 let) s mnoha žánry a zaměřením (fantasy, romantasy, dark romance atd.), převážně pro ženské publikum.

ZÁBAVA

Pro víc než 50 % dětí je čtení zábavou. Mezi dětmi do devíti let považuje čtení za zábavu 61 %, ve skupině od 9 do 14 let je to 42 % a u dospívajících 55 %.

Čtu. Čteš? Čteme!

Čtetometr vznikl u příležitosti knižního veletrhu Svět knihy 2025 pro Stan nezávislých nakladatelů. Graphic design © Markéta Kudláčková, www.maketadesign.cz. Za inspiraci děkujeme Arbeitsgemeinschaft von Jugendbuchverlagen (Německo). Plakát volně ke stažení k nekomerčním účelům.

Zdroje: Čtenáři a čtení v České republice v roce 2023, Praha 2023. Jiří Trávnické: Čteme? Praha 2008. Čtenářská gramotnost na základních a středních školách ve školním roce 2022/2023, Praha 2024. Kvalita vzdělávání ve školním roce 2023/2024, Praha 2024. Správa o knižnom trhu 2021_2022, Bratislava 2023. Zpráva o českém knižním trhu 2023/2024, Praha 2024. The Polish Book Market 2024, Kraków 2024. Förlägsstatistik 2024, Svenska Förläggare Föreningen, Stockholm 2024. TŽ spol. Res-Solution, Knihy čte aspoň jednou týdně třetina lidí, dvě pětiny čtenářů ale nejsou spokojeny se svým časem na čtení (28. 3. 2024). TŽ Združenie vydavateľov a knihkupcov Slovenskej republiky, Čítanie na Slovensku: Výsledky prieskumu poukazujú na aktuálne trendy, výzvy a príležitosti pre rozvoj čitateľskej kultúry (27.12. 2024). Knižní datatýden, pětidílný cyklus ČRo (online). Sunil lyengar: Federal Data on Reading for Pleasure: All Signs Show a Slump (online). So schneidet das Lesen in der Freizeit der Deutschen ab, Börsenblatt 6. 9. 2023 (online). The Greek Book Market. An overview 2019–2022, Osdel. Greek Collection Society for Literary Works (online). Book Publishing Industry During War. Ukrainian Book Institute Report 5. 9. 2024 (online). EU statistics on income and living conditions (EU-SILC), 2022 Eurostat (online).

Ke stažení zde →